

נח:

עין משפט
נר מצוה

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

מסורת הש"ס

קעה א מיי סירי מהל' מסירה ה"ב י"ב סמנ לאון קעה טושע"ה ח"ת ס"י רכח טושע"ה ח"ת קעה ב מיי שם ה"ב י"ב טושע"ה ח"ת ס"י ג מיי שם ופיו מהל' תשובה ה"ב ט טושע"ה ח"ת קעה ד מיי סירי מהל' מסירה ה"ב י"ב סמנ ט"ש קעה ה ו מיי שם ויהל' ח"ת סמנ ט"ש טושע"ה ח"ת קעה ו ח ט מיי שם ה"ב י"ב טושע"ה ח"ת סמנ ט"ש קעה ז מיי סירי מהל' דשמת ה"ב ו פניג מהלכות תשובה ה"ב י"ב טושע"ה ח"ת סמנ ט"ש קעה ח מיי סירי מהל' דשמת ה"ב ו פניג מהלכות תשובה ה"ב י"ב טושע"ה ח"ת סמנ ט"ש קעה ט מיי סירי מהל' דשמת ה"ב ו פניג מהלכות תשובה ה"ב י"ב טושע"ה ח"ת סמנ ט"ש רכח טושע"ה ח"ת

הא מה אני מקיים לא תונו באונאת דברים. דלל היכא דליכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלאו ימימי: אמר הוא בן גרים ב'ו' היינו זו אף זו דלפילו מעשה אבותיו אין לו להזכיר: הלא יראתך בסלחך. פירוט לשון ואינו לא) וכמו אשר יקוט כסלו וגו' (שם ח) כלומר היה לך לירא מהקב"ה וזה היה בטמוןך ומוס דרכך היא תקותך וזכר נא מי הוא נקי ואלך אם היית נקי לא היית אונד וסוף פרק הנמנעין (פנהדרין ד' פט:) יש לפרט כמו כן לשון בטמון ולא לשון סבלות דל"ל (א) לאברהם הלא יראתך כסלתך כלומר מה שאתה ירא מהקב"ה היה לך להיות בטמון וזהו אהה מפסיד דבר שאתה שומט נקי: זה בגופו וזה בפסונו. והא דלמרי' פרק הגזל במתא (כ"ק ד' ק"ט.) הגזל לחבירו שה פרוטה כאלו גזל נשמתו היינו משום דפעמים רעב כדו ואין לו זמא לקנות אכל יש הכרה בני אדם שאינם חסרים כל כך: דאזיל סומקא ואתי היורא. ומה שמאלידיס בתמילה לפי שהדמים מתאספין לגרוח: חוץ פני שירדין ואין עינין. אין לפרש דלון עולין לעולם דהא אמרין בטמון הנא על אשה איש יש לו חלק לעולם הנא אלא ה"פ כל היורדין עולין מיד ואין אור של גיהנם שולט בהן כדלמרי' דפרק עולין פסין (פניחין ד' י"ט.) ק"ו ממונח אהב ופרק במתא דמגינה (ד' ס.) עבד ק"ו מפלגמנדלח חוץ מג' דלון עולין מיד אכל יש מהס דנויין לעולם (ט) בטמון פני חבירו נכריס דלמך כמון אין לו חלק לעולם הנא ויש שעולין לאחר י"ב חדש כנו הנא על אשה איש דמשפט רשעי ישראל גיהנם י"ב חדש אי נמי מלכין נמי נהי דלון לו חלק לעולם הנא אינם דנויין יותר מ"ב חדש אלא לאחר י"ב חדש לא חיינ ולא דנויין ושוריים בלא טובה ובלא רעה וינחא השתא דלא חשיב מיינס ואחריקוסים שאותם דנויין לדורי דורות כדלמך בפ"ק דר"ה (ד' ט.) וש ד"ה סי) דגיהנם כלה והס אינם כלים ומיהו מינה דלא חשיב פושעי ישראל נגופם כגון קרקפתא דלא מנת תפילין דלמרי' דר"ה (שס) שירדין פסין ודנויין כה י"ב חדש ואח"כ גופן ונשמתן נשרפת ונעשים אפר תחת כפות רגליהם על לדיקים ונראה דלא רצה לנטות אותם שגויים כדרייתא דלא היה משמיענו שום חדש והא דחשיב מלכין אע"ג דמתא ליה נמס' אבות (פ"ג מ"א) אגב מכנה נקיע ליה ומכנה אלתריך לאשמעינן אע"ג דדש ביה בשמיה והא דלא חשיב הנא על הכותית דלמך בעושין פסין (עירובין ד' י"ט.) וש ד"ה גזל דלא מסיק ליה אברהם אביו דממשכה עולתיה ולא חזמסקר ליה דלא חשיב אלא הני דנשכיל עבירה זו לבדה אין עולים (ז) כדתיא אע"פ שיש כדו חרות שראוי שבילס לירד לגיהנם אלא שעבירה זו גורמת לו דלון אברהם אביו מעלהו מיד אלא שיהא שם י"ב חדש ויולכו בשלא עשה תשובה דתשובה מועלת לכל

איכא מסתברא אמר ליה איסמיה אמר ליה לא הכי קאמר קדשים שחיבי באחריותן חייב דאיתרבו מבה' וכחש ושאינו חייב באחריותן פטור דאמעית מבטמיתו וכחש: רבי יהודה אומר אף המוכר ספר תורה מרגלית ובהמה אין להם אונאה: תניא רבי יהודה אומר אף המוכר ספר תורה אין לה אונאה לפי שאין קץ לדמיה בהמה ומרגלית אין להם אונאה מפני שאדם רוצה לזווגן אמרו לו והלא הכל אדם רוצה לזווגן ורבי יהודה הני חשיבי ליה והני לא חשיבי ליה ועד כמה אמר אמימר עד כדי דמיהם תניא ר' יהודה בן בתירא אומר אף המוכר סוס וסיף וחמיטום במלחמה אין להם אונאה מפני שיש בהן חיי נפש: מתני' איכשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים י"א יאמר לו בכמה הפך זה והוא אינו רוצה ליקח אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם אבותיך שנאמר יוגר לא תונה ולא תלחצנו: גמ' ת"ר: לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר יוכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי אונאת ממון אמור הא מה אני מקיים לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הא כיצד אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטרפות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמר מפי הגבורה יאם היו יסורין באין עליו יאם היו חלאים באין עליו או שהיה מקבר את בניו אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חבריו לאיוב י"הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד יאם היו חמרים מבקשין תבואה ממנו לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה ויודע בו שלא מוכר מעולם ר"י אומר אף לא יתלה עיניו על המקח שבשעה שאין לו דמים שהרי י"הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי יגדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו ייראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך ור' אלעזר אומר זה בגופו וזה בממונו רבי שמואל בר נחמני אמר י"הזה ניתן להישבון וזה לא ניתן להישבון תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק י"כל המלכין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים א"ל שפיר קא אמרת דחוינא ליה דאזיל סומקא ואתי חיוורא אמר ליה אב"י לרב דימי כמערבא במאי והירי א"ל באחורוי אפי דאמר רבי חנינא הכל יורדין לגיהנם חוץ משלשה הכל ס"ד אלא אימא כל היורדין לגיהנם עולים חוץ משלשה שירדין ואין עולין ואלו הן הבא על אשת איש והמלכין פני חבירו ברבים י"ההמכנה שם רע לחבירו מכנה היינו מלכין י"אע"ג דדש ביה בשמיה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן נוח

הנהגות הב"ח (א) תפי' ד"ה הנא ובי דל"ל שטון לאברהם (ב) ה"ל: (ג) ד"ה חוץ ובי נדונין לעולם כגון המלכין: (ד) בא"ר דכתבן ח"כ"ש שם נדיו:

מבוסס רש"י אף לא יתלה עינו על המקח בשעה שאין לו דמים. לקנות המקח ומלאו מפסדיו חנם שלא יקחתי אחר מזהה שאתה מתקן בו (פסחים ק"ב.)

הנהגות הב"ח (א) תפי' ד"ה הנא ובי דל"ל שטון לאברהם (ב) ה"ל: (ג) ד"ה חוץ ובי נדונין לעולם כגון המלכין: (ד) בא"ר דכתבן ח"כ"ש שם נדיו:

מבוסס רש"י אף לא יתלה עינו על המקח בשעה שאין לו דמים. לקנות המקח ומלאו מפסדיו חנם שלא יקחתי אחר מזהה שאתה מתקן בו (פסחים ק"ב.)